

9. Hafta

Selçuklu ve Beylikler Devri Halıları

SAN316 TÜRK EL SANATLARI TARİHİ II
DR. ÖĞR. ÜYESİ RÜSTEM BOZER

Müzelerimizde Anadolu Selçuklularından kalan 7 halıya ait parçalar Konya Alaaddin Camii'nde, 3 halı da Beyşehir Eşrefoğlu Camii'nde bulunmuştur. Malzemesi yün olan bu halılarda kırmızı ve mavinin tonları, sarı, yeşil, beyaz ve az da olsa kahverengi kullanılarak geometrik kompozisyonların ön plana çıktığı desenler dokunmuştur. Karakteristik yönlerinden biri de kufi yazıya benzetilmiş desenlerin yer aldığı geniş bordürleridir. Zemin motif ilişkisi çok iyi tasarlandığı için açık-koyu renklerle yapılan desenler bakış açılarına göre farklı algılar bırakmakta, süslemeye zenginlik katmaktadır.

Devrinin geometri ilmindeki başarısının çeşitli malzemelerdeki eserlere yansıtıldığı dikkate alınır, bu birikimin halı sanatında da kullanılması elbette şaşırtıcı değildir. Konya halıları İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde, Beyşehir halıları ise Konya Etnografya Müzesi'ndedir.

SAN316 TÜRK EL SANATLARI TARİHİ II
DR. ÖĞR. ÜYESİ RUSTEM BOZER

Figürlü halılar önceleri yalnız Avrupalı ressamların tablolarından tanınmış, daha sonra az sayıda orijinalleri bulunmuştur. Daha 14. yüzyıl başında İtalyan ressamları, tablolarında Türk halılarına müstesna bir yer vermişlerdir. Bunlarda kuvvetle üsluplanmış kuş figürlü halılar en erken tarihli olup, çoğunlukla İtalyan resminin Siena ve Floransa merkezlerinde görülür. Bu tasvirlerin yardımı ile çoğu parça halinde az sayıda kalan bu çeşit halıları tarihlendirmek ve yerine yerleştirmek mümkün olmuştur.

SAN316 TÜRK ELSANATLARI FAKÜLTESİ
DR. ÖĞR. ÜYESİ RUSTEM BOZER

Hayvan figürlü halılar ilk defa K. Erdmann tarafından sistemli bir şekilde bir makalede ele alınmıştır. Bunlarda zemin küçük veya büyük karelere bölünüp içlerine kuvvetle üsluplanıp tezyini bir karakter almış olan hayvan figürleri ile dolgulu sekizgenler yerleştirilmiştir. Bazen figürler geometrik bölümlerin dışına yerleştirilmiş, bazen de geometrik bölümler hiç kullanılmamıştır. Bir ağacın iki tarafındaki kuşlar bazen karşılıklı, bazen arkaları dönük olarak ilk örnekleri meydana getirir. İki ağacın ortasında bir kuş figürü ile bunun istisnai bir şekli de vardır.

SAN316 TÜRK EL SANATLARI TARİHİ II
DR. ÖĞR. ÜYESİ PÜSTEM BOZER

Tek veya çift başlı kartallar veya tek hayvanlara halı tasvirleri diğer bir gruptur. Dört ayaklı bir hayvan veya tek bir kuş figürü ile dolgulu geometrik bölümlü halılar yanında çift hayvanla dolgulu olanlar da vardır. On beşinci yüzyıl ilk yarısında hayvanlar mücadele halinde gösterilmiştir. Hayvan figürlerinin yan yana ve üst üste sıralandığı bazı orijinal halılarda geometrik bölümler tamamen ortadan kaldırılmıştır. Bunlarda horoz, kuş gibi üsluplanmış figürler basit bir şekilde değişik eksenler üzerinde sıralanmaktadır. Cepheden ve yandan görülen üsluplanmış çift veya tek başlı kartallar da bu tablolardaki halılarda vardır.

Çift veya tek başlı üsluplanmış heraldik veya yandan kartal tasvirli halılar yalnız 14. yüzyıl tablolarında görülür. Bir ağacın iki yanında birer kuş figürlü örnek, 14. yüzyılda yalnız bir halı tasvirinde 15. yüzyıl ilk yarısında ise, beş halı tasviri vardır. Yürüyen dört ayaklı hayvan figürlü halılar ise, daha çok 14. yüzyılda olup bunlardan 6 örnek vardır. 15. yüzyılda ise tek bir örnek görülür. Hayvan grupları veya mücadele halinde hayvan figürleri ise yalnız 15. yüzyılda görülür.

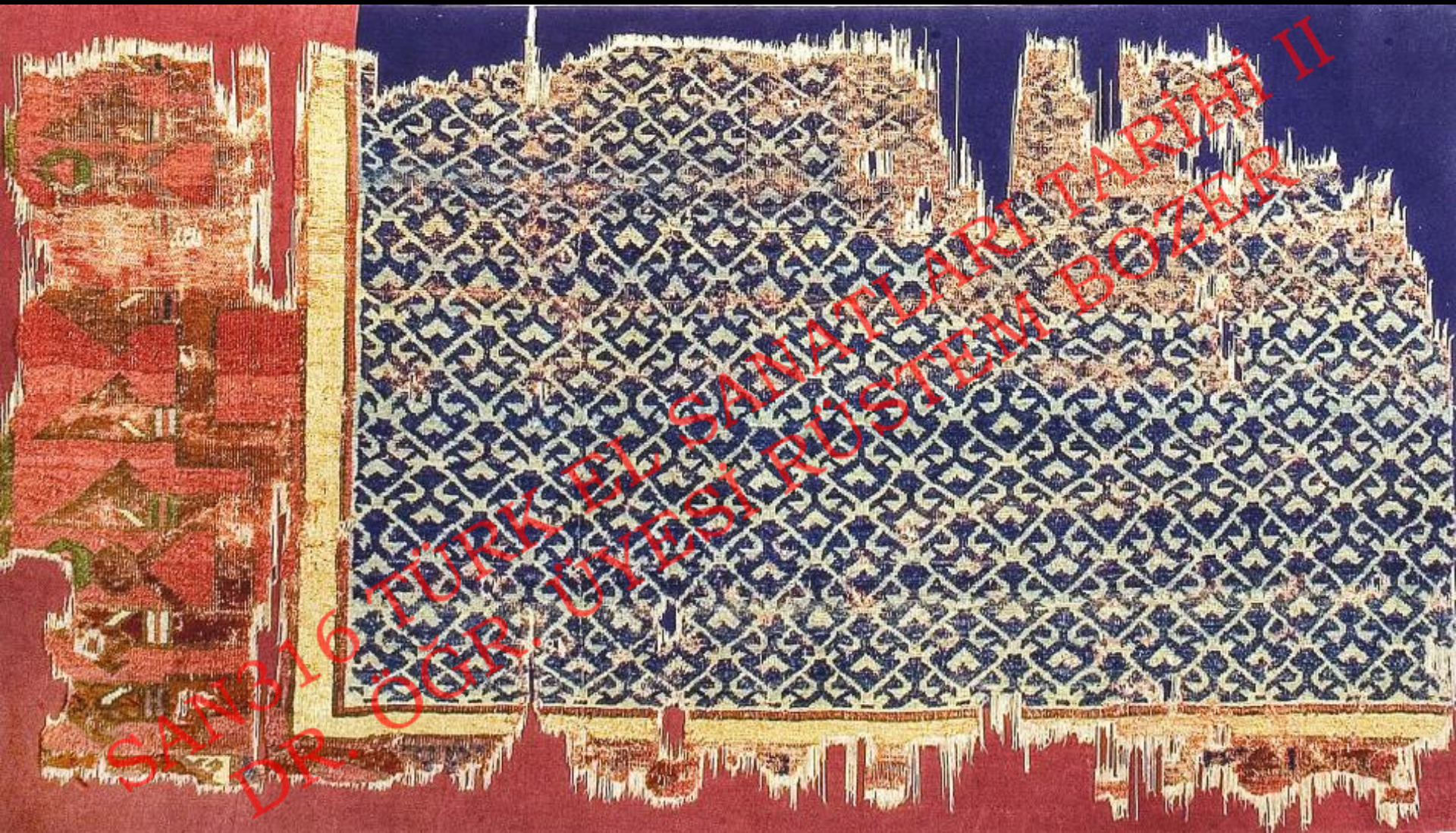
SAN310 TÜRK EL SANATLARI TARİHİ II
DR. ÖGR. ÜYESİ RÜSTEM BOZER

Hayvan figürlü halılar Avrupalı ressam larca tablolar da Meryem'in tahtı altına yahut yere serilmiş olarak tasvir edilmiştir. Bunların hepsi asıllarına uygun değildir, bazıları da hayali ilave ve değişiklikler gösterir. Bazı tiplerin orijinaline de hiç rastlanmamış, orijinali bulunan bazı hayvan halıları ise resmedilmemiştir. Genellikle sade geometrik bölümler içine yerleştirilen kolay örnekli hayvan halıları en çok resmedilen asıllarına en uygun başarılı kopyalar olmuştur. Avrupa resminde tasvirler yanında, Doğu çevrelerinde de aynı yüzyılın (14. yüzyıl) ilk yarısında böyle halı tasvirlerinin yer aldığı görülür.

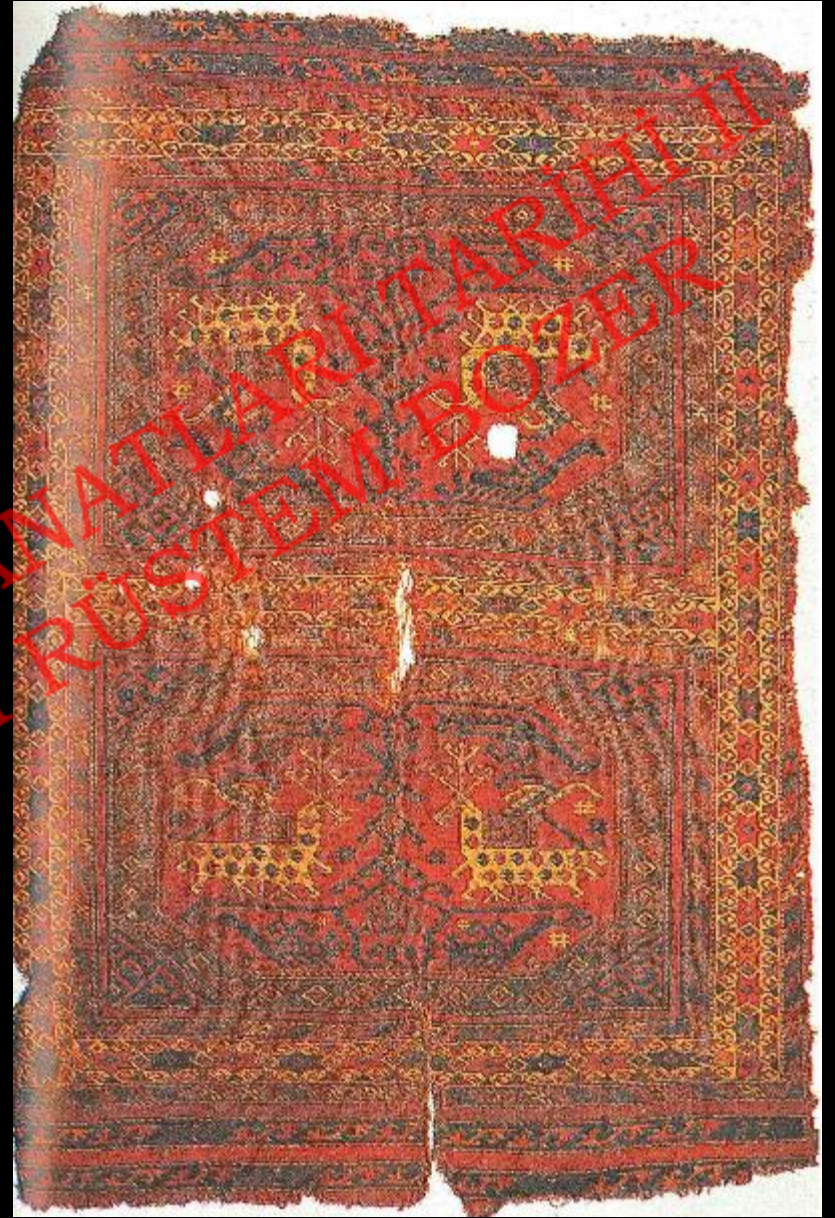

SAN316
DR. ÖĞR. ÜYESİ RÜSTEM BOZER

SANATLARI TARİHİ II

SAN 316 TÜRK EL SANATLARI TARİHİ
DR. ÖZGÜR ÜYESİ RÜSTEM BOZELER